

Laaggeletterdheid in Rotterdam: een structureel probleem dat vraagt om structurele kennisagenda – Een advies 16092011/mvdp-fs-lvdb

Hieronder volgt een advies voor een kennisagenda laaggeletterdheid (zie bijlage 1 voor een definitie van laaggeletterdheid). Uit een reeks van knelpunten zijn onderzoeksvragen ontleend, in tabel 2 gegroepeerd onder kolom 3. Uit de veelvoud aan onderzoeksvragen is een prangende onderzoeksvraag herleid die organisaties betrokken bij de Kenniswerkplaats Rotterdams Talent zien als de meest actuele en knellende onderzoeksvraag van dit moment.

1. Het Rotterdamse probleem

De gemeente Rotterdam werkt vanaf 2006 aan de aanpak van laaggeletterdheid, in navolging van landelijk beleid en activiteiten vanuit het Ministerie van OCW en Stichting Lezen & Schrijven.

Een ongekend groot aantal Rotterdammers kampt met lees- en schrijfproblemen (22% ten opzichte van het landelijke percentage van 10%). Zie bijlage 2 voor een overzicht van cijfers en onderzoeken. Dit hardnekkige probleem heeft grote persoonlijke en maatschappelijke gevolgen. Er is tegelijkertijd een aantal heldere oplossingen waarmee we laaggeletterdheid kunnen aanpakken, zoals beter taalonderwijs, heldere communicatie, herkennen en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid en het aanbieden van taalcursussen aan volwassenen. In Rotterdam heeft de gemeente bij de aanpak van laaggeletterdheid de krachten gebundeld met ca. 50 maatschappelijke partners, waaronder de Hogeschool Rotterdam, in het Rotterdams Bondgenootschap tegen laaggeletterdheid. In het bondgenootschap werken bedrijven, maatschappelijke organisaties en scholen samen met de gemeente om de problematiek aan te pakken.

2. De complexiteit

Praktijkvoorbeelden in het Rotterdamse bondgenootschap laten zien dat oplossingen bij deze organisaties vruchten afwerpen, maar tegelijkertijd nog een druppel op een gloeiende plaat zijn (zie *Samenwerken aan taal*, september 2011). Een fundamenteel probleem is de onbekendheid van individuen en organisaties met het thema laaggeletterdheid. Voor professionals geldt dat het thema geen aandacht kreeg in hun opleiding en dat zij onvoldoende kunnen inspelen op de aanpak ervan. Denk aan de leerkracht die nog altijd schrikt van het aantal laaggeletterde ouders op school of de klantmanager van sociale zaken die geen idee heeft waarom de klant niet reageert op zijn schriftelijke uitnodiging. Of het voorbeeld van de brief van de communicatieafdeling, waarvan we weten dat het taalniveau te moeilijk is voor de gemiddelde Rotterdammer en daardoor niet begrepen wordt. Ook de reikwijdte van het probleem is complex: laaggeletterdheid komt voor in het onderwijs, opvoeding, sociaal beleid, economie en communicatie. Een structurele aanpak van laaggeletterdheid is dan ook moeizaam te realiseren. De complexiteit en veelzijdigheid van dit probleem vraagt om een brede en langdurige aanpak en een multidisciplinaire kennisinbreng.

3. De winst

De aanpak van laaggeletterdheid is een strategisch onderwerp voor de toekomst, mede gelet op de economische winst die te verwachten is van de aanpak. Er ligt een belangrijke taak voor hogescholen en universiteiten om dit onderwerp op te pakken, een plek te geven in

opleidingen en meer kennis te vergaren. Onderzoek kan ons meer inzicht bieden in de oorzaken en oplossingen van de problemen. Opleidingen kunnen een sleutelrol vervullen door nieuwe professionals te doordringen van het belang van een goede taalontwikkeling en voor te bereiden op de aanpak van laaggeletterdheid. Zeker in een stad als Rotterdam waar deze problematiek zo prominent aanwezig is, vraagt de aanpak van laaggeletterdheid om een interdisciplinaire verankering in opleiding en onderzoek. Er is veel kennis beschikbaar om in de opleidingen te verwerken. Tegelijkertijd rijzen steeds meer nieuwe vragen, zoals die naar meer kwantitatieve en kwalitatieve achtergronden van het (Rotterdamse) probleem, relaties met andere maatschappelijke vraagstukken en de benodigde interventies en aanpakken. Ook is er behoefte aan monitoring van bestaand beleid en effectmetingen.

4. De aanpak in praktijk en door het hoger onderwijs

In onderstaande tabel zijn de knelpunten per sector opgenomen, evenals de oplossingen. Het gaat steeds om een zoveel mogelijk integrale aanpak: het voorkomen van laaggeletterdheid in onderwijs van kinderen en jongeren en de aanpak bij volwassenen.

Tabel 1: Wat zijn de knelpunten in de praktijk en wat kunnen organisaties doen?

Sector	Knelpunt	Advies
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Basis- en VO-scholen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De taalproblemen van kinderen en ouders zijn groot. ▪ Kinderen zijn niet geïnteresseerd in lezen. ▪ Kinderen hebben moeite met het lezen van schoolboeken ▪ Veel uitvallers hebben lees- en schrijfproblemen. ▪ Ouders geven geen gehoor aan oproepen van de school om de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren. 	<p>Gericht op kinderen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het spelonderwijs stimuleren van taal- en leesplezier bij kinderen ▪ Integraal taalbeleid ontwikkelen op basis van nieuwe referentieniveaus Meijerink. <p>Gericht op ouders:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Leren signaleren bespreekbaar maken en doorverwijzen van laaggeletterdheid bij ouders ▪ Meer ouderbetrokkenheid stimuleren rondom taalontwikkeling door ouderactiviteiten. ▪ Het aanbieden van laagdrempelige taalcurssussen voor ouders.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Volwasseneneducatie NT1 en NT2 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De financieringsbronnen van Volwasseneneducatie drogen op (Nt1 en Nt2) ▪ Er is geen 'professionaliteit' in het geven van Nederlandse taal (spreken, luisteren, lezen en schrijven). ▪ Veel taalcursussen worden als te hoogdrempelig ervaren door de doelgroep ▪ Er is onvoldoende aandacht voor opbrengstgericht onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Draag zorg voor bundeling van kennis over Nederlands aan volwassenen ▪ Zorg voor resultaatgericht onderwijs ▪ Zorg voor laagdrempelige voorzieningen die laaggeletterden de hand reiken (outreaching).
Welzijnswerk	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Welzijnswerk is een belangrijke speler in het informeel aanbieden van taalervaringen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het spelonderwijs stimuleren van taal- en leesplezier bij kinderen in de wijk.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veel vrijwilligers en medewerkers hebben zelf taalproblemen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leren signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen van laaggeletterdheid bij wijkbewoners, met focus op opvoeders. ▪ Het aanbieden van laagdrempelige workshops en taalcursussen voor wijkbewoners. ▪ Vrijwilligers en medewerkers versterken hun taalvaardigheid.
Kinderopvang en peuterspeelzalen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De taalproblemen van kinderen en ouders zijn groot. ▪ Kinderen zijn niet geïnteresseerd in lezen. ▪ Het is lastig om met ouders te praten over taalontwikkeling van kinderen. ▪ Veel pedagogisch medewerkers hebben zelf moeite met de Nederlandse taal (spreek, lees- en schrijfvaardigheid). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het spelenderwijs stimuleren van taal- en leesplezier bij kinderen ▪ Leren signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen van laaggeletterdheid bij medewerkers en ouders ▪ Meer ouderbetrokkenheid stimuleren rondom taalontwikkeling door ouderactiviteiten. ▪ Het aanbieden van laagdrempelige taalcursussen voor ouders. ▪ Vrijwilligers en medewerkers versterken hun taalvaardigheid.
Maatschappelijke organisaties	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onder veel problemen van cliënten schuilen taalproblemen ▪ Het is lastig om taalproblemen bespreekbaar te maken. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leren signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen naar taalcursussen van laaggeletterdheid bij klanten ▪ Taalproblemen standaard opnemen in checklists in contact met cliënten
Bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> ▪ In veel bedrijven met medewerkers onder en op MBO niveau komen taalproblemen voor. ▪ Taalproblemen bij medewerkers kunnen de veiligheid in gevaar brengen, kunnen het welzijn en de productiviteit van medewerkers aantasten. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leren signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen naar taalcursussen van laaggeletterdheid bij klanten ▪ Zorg voor toegankelijke taal bij bedrijfsinformatie. ▪ Aandacht voor taalontwikkeling bij lager opgeleide werknemers in personeelsbeleid geven.
Gezondheidszorg	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 22% van de cliënten of patiënten heeft te maken met taalproblemen waardoor zij belangrijke informatie zoals bijsluiters niet kunnen lezen ▪ Deze groep heeft vaak meer klachten over de gezondheid door stress. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leren signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen naar taalcursussen van laaggeletterdheid bij cliënten. ▪ Zorg voor toegankelijke informatie over medicijnen en het gebruik ervan.
Gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Taalproblemen zijn een 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Breng taalproblemen in

	<p>belemmering voor de talentontplooiing van inwoners.</p> <ul style="list-style-type: none"> Taalproblemen brengen veel maatschappelijke knelpunten en kosten met zich mee. 	<p>gemeenten in kaart.</p> <ul style="list-style-type: none"> Breng organisaties samen die te maken hebben met taalproblemen en stimuleer kennis- en ervaringsuitwisseling. Draag zorg voor het voorkomen en oplossen van laaggeletterdheid Faciliteer organisaties in het oplossen van taalproblemen Monitor de resultaten. Zorg voor toegankelijke informatie.
--	---	---

5. Rol kennisinstellingen

Veel opleidingen van de hogescholen en universiteiten kunnen het thema laaggeletterdheid opnemen in de opleiding en bestaande kennis aanreiken. Daarnaast zijn er ook onderzoeksvragen waarmee de instituten aan de slag kunnen. Voor stageplaatsen voor studenten en uitvoering van onderzoek is een groot netwerk van Rotterdamse organisaties beschikbaar om de samenwerking mee op te pakken. Deze diverse organisaties hebben in de praktijk te maken met laaggeletterdheid en zoeken naar oplossingen. Samenwerking met deze organisaties biedt studenten de kans zich midden in het veld te ontwikkelen en tegelijkertijd een bijdrage te leveren aan de aanpak van een belangrijk thema in de stad.

Tabel 2: Wat kunnen opleidingen studenten aanreiken en wat vraagt nader onderzoek?

Opleiding	Inhoud voor onderwijs	Onderzoeksvragen
<p>1. Onderwijs</p> <ul style="list-style-type: none"> Lerarenopleiding basisonderwijs Lerarenopleidingen voortgezet onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> Achtergronden en feiten over laaggeletterdheid en taalproblemen. Stimuleren van taalplezier Bewustwording van het probleem laaggeletterdheid (bij autochtone gezinnen) Leren signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen van laaggeletterdheid bij ouders Bewustwording van het belang van ouders bij de taalontwikkeling van kinderen 	<ul style="list-style-type: none"> Hoe kunnen scholen door middel van meer taalplezier de leesmotivatie van kinderen stimuleren? Hoe kunnen (autochtone) ouders meer betrokken worden bij de taalontwikkeling van hun kind?
<ul style="list-style-type: none"> Opleidingen gericht op Nederlands voor volwassenen 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Een opleiding voor docenten NT1 bestaat nu niet.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Hoe kunnen taalcurricula voor volwassenen op een effectieve en laagdrempelige manier worden vormgegeven? Welke specifieke vaardigheden hebben NT1 docenten voor volwassenen nodig? Verkennen

		opleidingsmogelijkheden NT1 docenten
2. Gedrag en maatschappij <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pedagogische opleidingen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Achtergronden en feiten over laaggeletterdheid en taalproblemen. ▪ Bewustwording van het probleem laaggeletterdheid ▪ Leren signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen ▪ Stimuleren van taalplezier 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hoe kunnen pedagogen door middel van meer taalplezier de leesmotivatie van kinderen stimuleren? ▪ Hoe kunnen (autochtone) ouders meer betrokken worden bij de taalontwikkeling van hun kind?
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maatschappelijk Werk & Dienstverlening ▪ Juridische dienstverlening 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Achtergronden en feiten over laaggeletterdheid en taalproblemen. ▪ Bewustwording van het probleem laaggeletterdheid ▪ Leren signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen ▪ Toegankelijk communiceren 	
3. Economie <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bedrijfseconomie ▪ Communicatie ▪ Personeel & Arbeid 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Achtergronden en feiten over laaggeletterdheid en taalproblemen. ▪ Bewustwording van de economische en bedrijfsmatige invloed van het probleem laaggeletterdheid ▪ Vertaling van onderwerp laaggeletterdheid naar handelen binnen de eigen professie (helder communiceren, aanboren van menselijk kapitaal) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hoe kunnen talenten van laaggeletterden structureel in organisaties aangeboden worden? ▪ Hoe kunnen bedrijven en overheid hun schriftelijke communicatie beter aansluiten op taalniveau van inwoners? ▪ Hoe kunnen bedrijven laaggeletterde en/of laaggeschoolde werknemers ondersteunen in hun loopbaanontwikkeling?
4. Gezondheidszorg <ul style="list-style-type: none"> ▪ Logopedie ▪ Verpleging 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Achtergronden en feiten over laaggeletterdheid en taalproblemen. ▪ Bewustwording van het probleem laaggeletterdheid in de gezondheidszorg. ▪ Leren signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen bij cliënten/patiënten. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hoe kan de gezondheidszorg inspelen op de kennis die er is over laaggeletterden met relatief meer gezondheidsproblemen
5. Algemeen <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bijvoorbeeld Sociologie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Achtergronden en feiten over laaggeletterdheid en taalproblemen. ▪ Bewustwording van de sociale en economische invloed van het probleem laaggeletterdheid 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hoe kunnen we meer inzicht verkrijgen in de aantallen laaggeletterden in Rotterdam? ▪ Hoe kunnen we effecten meetbaar maken van interventies? ▪ Welke relatie is er tussen laaggeletterdheid en sociale ongelijkheid?

6. Prangende onderzoeksvraag

De Hogeschool Rotterdam en CED groep zijn voornemens een promotieonderzoek te starten naar de centrale onderzoeksvraag:

Welke specifieke aanpak kunnen basisscholen gebruiken om laaggeletterde ouders van kinderen met taalachterstanden te stimuleren thuis een taalrijke omgeving te bieden?

De volgende deelvragen dragen bij tot het vergaren van de benodigde kennis en het ontwikkelen van de benodigde instrumenten:

1. Welke interventies en instrumenten zijn er op het gebied van samenwerken met ouders aan een taalrijke omgeving in de thuissituatie? Welke specifieke aanpakken zijn er voor laaggeletterde ouders? In hoeverre is de werkzaamheid van deze interventies aangetoond?

De eerste deelvraag wordt onderzocht door middel van een literatuurstudie.

2. Hoe geven basisscholen de samenwerking met laaggeletterde ouders van kinderen met taalachterstanden vorm gericht op het stimuleren van een taalrijke omgeving in de thuissituatie? Welke ervaringen hebben zij met de samenwerking met laaggeletterde ouders? Welke behoeften aan kennis en instrumenten hebben zij in het werken met laaggeletterde ouders of welke aanbevelingen hebben zij?
3. Hoe gaan laaggeletterde ouders om met het creëren van een taalrijke omgeving in de thuissituatie? Welke ervaringen hebben zij met de samenwerking met de school? Welke behoeften hebben zij gericht op het creëren van een taalrijke omgeving voor hun kind en welke aanbevelingen?

De tweede en derde deelvraag worden onderzocht door middel van casestudies, waarbij gebruik gemaakt wordt van vragenlijsten voor leerkrachten, diepte-interviews met schooldirecteuren en leerkrachten en diepte-interviews met laaggeletterde ouders. Op basis van deze uitkomsten wordt een handreiking ontwikkeld. Deze wordt vervolgens getest en hieruit volgt de laatste deelvraag:

4. Hoe ondersteunt de ontwikkelde aanpak *Thuis in Taal* basisscholen bij het stimuleren van laaggeletterde ouders om thuis een taalrijke omgeving te bieden? En in hoeverre worden laaggeletterde ouders gestimuleerd door de aanpak van de scholen?

De ontwikkelde handreiking *Thuis in Taal* wordt in de praktijk van basisscholen getest door middel van case studies. De werkzaamheid ervan wordt beoordeeld op basis van bestudering van het handelen van de school met laaggeletterde ouders en het handelen van de ouder thuis.

De Hogeschool Rotterdam neemt zich voor hier een praktijkgericht promotieonderzoek naar te verrichten.

Bijlage 1: Definitie van laaggeletterdheid en oorzaken

Onder laaggeletterdheid of functioneel analfabetisme wordt verstaan: het beheersen van lees- en schrijfvaardigheden op een dusdanig laag niveau dat iemand niet in staat is zich te ontwikkelen of om te functioneren in de maatschappij, thuis en op het werk. We spreken dan over mensen van 15 jaar of ouder. Iemand is ongeletterd of analfabeet als deze persoon helemaal niet kan lezen en schrijven en dit ook nooit heeft geleerd.

Oorzaken van laaggeletterdheid verschillen per individu. Er is niet één specifieke oorzaak aan te wijzen. Onderzoek toont aan dat de volgende mensen kwetsbaar zijn:

- Mensen met algemene leer- en gedragsproblemen, zoals concentratiestoornissen en een tekort aan discipline, of met specifieke lees- en schrijfproblemen, zoals taalzwakte en dyslexie;
- Mensen met een taalachterstand omdat thuis uitsluitend een buitenlandse taal wordt gesproken (bijvoorbeeld tweede- en derde generatie immigranten);
- Mensen die opgroeien in een taalarme omgeving zonder boeken, kranten en tijdschriften en die niet gestimuleerd worden om te lezen en te schrijven;
- Mensen met groot schoolverzuim en weinig opleiding (bijvoorbeeld vanwege ziekte, lichamelijke handicap, spijbelen, voortijdig schoolverlaten of een reizend bestaan);
- Mensen die op school onvoldoende aandacht en begeleiding kregen;
- Mensen bij wie de vaardigheden zijn weggezaakt. Bij lezen, schrijven en rekenen geldt het motto “use it or lose it.” Als je deze vaardigheden niet onderhoudt, raak je ze kwijt.
- Er is ook aandacht voor spreken nodig.

De combinatie van de omvang van het probleem, de diversiteit van de mensen die laaggeletterd zijn en hun schaamtegevoel, maakt de aanpak van het probleem bijzonder complex gebied.

Bijlage 2: Cijfers en onderzoeken

1. Algemene cijfers:

- 1,5 miljoen van de volwassenen in Nederland laaggeletterd (IALS, 1999)
- Het laatste onderzoek naar laaggeletterdheid toont aan dat het probleem laaggeletterdheid groeit, met name onder jong volwassenen die net hun schoolloopbaan afsluiten (Max Goote Instituut, 2009, nog niet gepubliceerd).
- Landelijk is twee derde van de laaggeletterde volwassenen geboren en getogen in Nederland. Een derde is van allochtone afkomst (IALS, 1999)
- Het percentage laaggeletterde Rotterdammers bedraagt 22% (Vooronderzoek laaggeletterdheid in Stadsregio Rotterdam, Cinop, 2006).
- In Rotterdam is twee derde van de laaggeletterden van allochtone afkomst (Vooronderzoek laaggeletterdheid in Stadsregio Rotterdam, Cinop, 2006).

2. Cijfers gericht op het onderwijs:

- Van alle basisschoolleerlingen verlaat 25% de basisschool met een leesachterstand van twee jaar (Onderwijsverslag 2005, Inspectie van het Onderwijs).
- 24% van de leerlingen in de brugklas van de basis- en kadergerichte leerweg van het VMBO kan niet zelfstandig de eigen lesboeken lezen (Hacquebord e.a. 2004, Onderwijsverslag 2006-2007, Inspectie van het onderwijs).
- Het percentage zwak lezende leerlingen van 15 jaar is gestegen van minder dan 10% naar meer dan 15% (Onderwijsverslag 2006-2007, De staat van het Onderwijs, Inspectie van het Onderwijs en PISA 2010).
- 20% van de MBO leerlingen kan onvoldoende lezen en schrijven en vaak ook onvoldoende rekenen (Inspectie van het onderwijs, 2008).
- Internationaal is Nederland bovendien een land met een relatief laag percentage kinderen dat thuis leest (42% leest thuis nooit, tegen een internationaal gemiddelde van 32%). Dit percentage is in een periode van tien jaar gedaald (PIRLS, 2007)

3. Cijfers gericht op werk, inkomen, gezondheid en economische aspecten van laaggeletterdheid

- 6% van de beroepsbevolking is laaggeletterd.
- Laaggeletterden hebben 6 keer vaker een hartaanval.
- Laaggeletterden voelen zich vaker ongezond en bezoeken aanzienlijk vaker de huisarts (55% van de laaggeletterden ten opzichte van 42% van de Nederlandse bevolking).
- 75% van de laaggeletterden heeft geen baan (*Laaggeletterd in het werk* door TNO Kwaliteit van Leven en Ella Bohnenn, in opdracht van Stichting Lezen & Schrijven, 2006).
- De kans op arbeidsongeschiktheid is bij laaggeletterden tot 3 x groter en de kans op werkloosheid is 2 x groter).
- 5-10% van de arbeidsongevallen in hoogrisicobedrijven zijn te wijten aan taalproblemen (Taalproblemen bij BRZO- en ARIE bedrijven, een onderschat gevaar? Een verkennend onderzoek naar het raakvlak tussen taalproblemen en zware ongevallen. P. Lindthout, 2009).
- De totale kosten laaggeletterdheid voor de Nederlandse samenleving bedragen 537 miljoen euro per jaar.

Bronnen

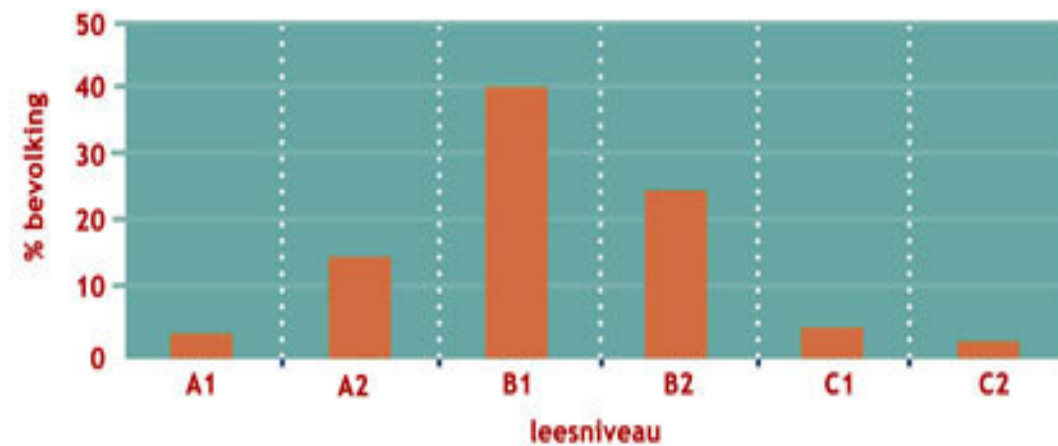
Laaggeletterd in het werk door TNO Kwaliteit van Leven en Ella Bohnenn, in opdracht van Stichting Lezen & Schrijven, 2006).

Stil Vermogen. H. Maassen, v.d. Brink en W. Groot van de Universiteiten van Amsterdam in opdracht van Stichting Lezen & Schrijven, 2006.

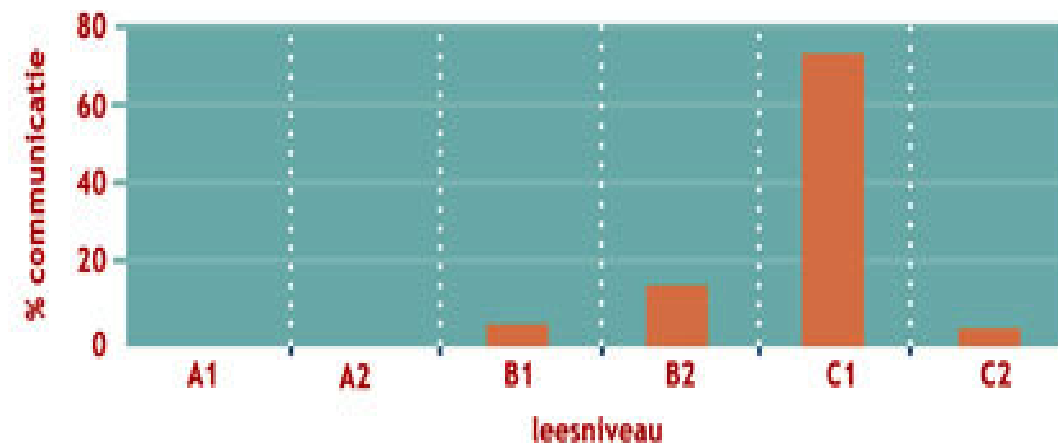
Taalproblemen bij BRZO- en ARIE bedrijven, een onderschat gevaar? Een verkennend onderzoek naar het raakvlak tussen taalproblemen en zware ongevallen. P. Lindthout, 2009

4. Cijfers gericht op het taalniveau van communicatie van bedrijven en overheid

Leesniveaunederlandse bevolking

Communicatieniveaunbedrijven & overheden

Bron: Nederlandse Taalunie.

- Circa 50% van de veiligheidsdocumenten in hoogrisicobedrijven zijn onvoldoende leesbaar (Taalproblemen bij BRZO- en ARIE bedrijven, een onderschat gevaar? Een verkennend onderzoek naar het raakvlak tussen taalproblemen en zware ongevallen. P. Lindthout, 2009).